

Respons

Algerie: Kvinner som får barn utenfor ekteskap

- Juridiske og administrative forhold for en ugift mor og barnet hennes
- Holdninger til kvinner som får barn utenfor ekteskap
- Sosioøkonomiske forhold for en ugift mor
- Reaksjoner mot kvinner som får barn utenfor ekteskap
- Kan kvinner som får barn utenfor ekteskap risikere æresdrap?
- Assistanse fra myndighetene
- Assistanse fra frivillige organisasjoner

Innledning

I henhold til offisiell statistikk, blir rundt 3000 barn født utenfor ekteskap hvert år i Algerie (Aldeeb 2009). I tillegg til de offisielle tallene, må man regne med at det finnes betydelige mørketall, skjult gjennom omsorgsovertagelser som ikke registreres hos myndighetene, uriktige opplysninger til folkeregisteret og så videre.

Tallet på barn født utenfor ekteskap har vært stabilt i flere tiår, men siden algeriske kvinner får færre barn nå enn før, har andelen uektefødte barn i realiteten økt. Ifølge Aldeeb (2009) ble 27 421 barn registrert som født utenfor ekteskap mellom 1999 og 2009. Av disse ble 14 222 bortadoptert gjennom den muslimske adopsjonsordningen *kafala* innad i Algerie, og 1 632 til utlandet. 11 567 barn født utenfor ekteskap ble enten forlatt ved fødselen eller tatt vare på av en ugift mor.

Det å få barn utenfor ekteskap er problematisk i Algerie, og utgjør ifølge Barraud (2010) både et moralsk, politisk og teologisk tabu i det algeriske samfunnet. I det følgende gjennomgås de viktigste utfordringene som kvinner som får barn utenfor ekteskap står overfor i Algerie.¹

¹ En del av de skriftlige kildene det henvises til i denne responsen, er fem til ti år gamle. Disse kildene gir bakgrunnsopplysninger om kultur, religion og holdninger, som utvikler seg langsomt, særlig i et konservativt land som Algerie. Kildene anses derfor fortsatt som aktuelle. De er også supplert med nye, muntlige kilder fra 2015.

Juridiske og administrative forhold for en ugift mor og barnet hennes

Kvinner og barns lovfestede rettigheter er styrket i Algerie de siste årene. Utfordringene som en ugift mor kan møte, er derfor i første rekke av sosial og praktisk art, heller enn juridisk.²

Loven gir ugifte kvinner foreldreansvar for sine barn, noe som blant annet gir kvinnen rett til å registrere barnets fødsel i offentlige registre og få utstedt ID-dokumenter i barnets navn. Etter en endring i statsborgerloven i 2005, har barn født utenfor ekteskap krav på statsborgerskap gjennom mor i medhold av statsborgerloven paragraf 6 (Code de la nationalité algérienne 2005).

Selv om loven gir barn født utenfor ekteskap rett til navn, statsborgerskap og ID-dokumenter, finnes det likevel en del praktiske hindre for kvinner i denne situasjonen, utfordringer som særlig gjør seg gjeldende i forbindelse med kontakt med offentlig administrasjon. På grunn av det sosiale stigmaet som fortsatt er knyttet til det å få barn utenfor ekteskap, vil en del kvinner forlate hjemstedet og familien når de blir synlig gravide. Følelsen av skam og frykt for reaksjoner fra familie og nærmiljø kan føre til at kvinnen ikke ønsker å ta kontakt med familien med tanke på å skaffe seg nødvendige underlagsdokumenter når hun skal skaffe ID-dokumenter til seg og barnet. Det at kvinnen ikke kan, eller vil, skaffe den nødvendige dokumentasjon, gjør det vanskelig for henne å skaffe seg ID-kort, pass og så videre. Ulike organisasjoner som arbeider for denne gruppen, kan hjelpe kvinnen med å ta kontakt med familien og assistere kvinnen når hun tar kontakt med folkeregisteret og andre offentlige myndigheter (SOS Femmes en détresse; Réseau Wassila, møter i Alger januar 2015).

Kvinner som får barn utenfor ekteskap kommer ofte fra en ressurs svak bakgrunn, og befinner seg gjerne i en vanskelig økonomisk situasjon under graviditeten og etter at de har fått barnet. I en slik sårbar situasjon kan det være en utfordring å forholde seg til en svært tungrodd forvaltning, som i tillegg kan oppfattes som nedlatende og fordømmende overfor kvinner som anses som «umoralske». Kvinner som får barn uten å være gift kan derfor vegre seg for å ta kontakt med offentlige myndigheter, i frykt for å bli møtt med krav de ikke kan innfri (for eksempel krav om bestikkelser) og nedlatende holdninger.

Algerisk byråkrati er kjent for å være svært tungrodd, og mye av befolkningens kontakt med myndighetene forenkles gjennom bekjentskap og nettverk. Kvinner har i utgangspunktet en mer begrenset tilgang til slike nettverk enn menn, og kvinner som får barn utenfor ekteskap har ofte et enda mer begrenset nettverk å støtte seg på. Mange kvinner kan derfor føle seg maktesløse overfor et tungrodd byråkrati som de verken har økonomisk eller mentalt overskudd til å oppsøke i en vanskelig situasjon. I en slik sammenheng kan kvinnen ta kontakt med en frivillig organisasjon, som kan være behjelpelig med å assistere henne i hennes kontakt med offentlige myndigheter (se punktet om frivillige organisasjoner under).

² Seksuelle relasjoner før ekteskap er ikke forbudt etter algerisk lov, i motsetning til i flere andre land i den muslimske verden hvor alle utenomekteskapelige seksuelle forhold (*zina*) er straffbare. En kvinne som får barn utenfor ekteskap kan derfor ikke straffeforfølges for *zina* slik hun for eksempel teoretisk kan i nabolandet Marokko (se Landinfo 2013 for mer informasjon om forholdene for ugifte mødre i Marokko). Imidlertid er Algerie er muslimsk land hvor de fleste forholder seg til de moralske idealene i islamsk lovgivning, selv om disse ikke nødvendigvis er nedfelt i landets straffelov.

Holdninger til kvinner som får barn utenfor ekteskap

I Nord-Afrika er en persons sosiale posisjon knyttet til tilhørigheten til en mannlig slektslinje. Et barn som er født innenfor ekteskap arver sin fars navn, og derigjennom tilknytning til hans slektslinje (Barraud 2010). Tilhørighet til en mannlig slektslinje gir også tilgang til et nettverk som er svært viktig med tanke på tilgang til ressurser og assistanse gjennom oppvekst og voksenliv. Et barn som er avskåret fra sin fars slektslinje, har derfor en lite gunstig sosial posisjon i utgangspunktet, selv om det knyttes til mors mannlige slektslinje gjennom morfars navn.

Kravet om kvinnelig ærbarhet er sterkt i Algerie, og en kvinne forventes å være jomfru når hun inngår ekteskap. Algeriske jenter lærer helt fra de er små at det ikke er menns ansvar å kontrollere sin seksualitet, men at det er kvinners ansvar å bevare sin ærbarhet (Addi 2005). Kravet om ærbarhet og uklanderlig oppførsel er så sterkt at kvinner som utfordrer disse normene automatisk blir møtt med negative holdninger hos omgivelsene. På bestilling fra avisen *Le Temps* gjennomførte analysebyrået Ecotechnics i 2010 en undersøkelse om algerieres holdninger til ulike aspekter ved seksualitet, herunder holdninger til kvinner som har sex før ekteskapet. Undersøkelsen viste at holdningene gjennomgående var svært negative, både blant kvinner og menn. Karakteristikkene som ble brukt om kvinner som har sex før ekteskapet varierte på en skala som gikk fra «æresløs» og «prostituert» til «tankeløs» og «uansvarlig». Kun en svært liten andel av respondentene anså at dette burde være kvinnens frie valg (Ecotechnics 2010). Sett i lys av slike holdninger, vil det å få barn utenfor ekteskap oppfattes som en endelig bekreftelse på kvinnens manglende moral og ærbarhet. Hun vil tape anseelse i omgivelsenes øyne, og hennes lave sosiale status vil kunne overføres til hennes barn.

I dag har imidlertid holdningene overfor denne gruppen til en viss grad bedret seg i deler av befolkningen. Fra å være et tabu man knapt snakket om, er ugifte mødres situasjon i dag jevnlig oppe til debatt i det algeriske samfunnet, og omtales i mediene i en respektfull tone. Ugifte mødre møter generelt sett større forståelse i dag enn bare for noen få år siden (internasjonal tjenestemann, møte i Alger januar 2015). Holdningene hos offentlige myndigheter som er i kontakt med denne gruppen har også blitt bedre de siste årene, særlig i urbane områder (SOS Femmes en détresse, møte i Alger januar 2015).

På den annen side vinner ulike varianter av sosialkonservativ islam stadig større ideologisk terreng i Algerie. Dette miljøet legger stor vekt på bevaring av tradisjonell moral og tradisjonelle familieverdier, og ser det som sin plikt å anspore andre til å dele de samme verdiene. Ugifte mødre utfordrer, ved sin blotte eksistens, samfunnets kjerneverdier, og anses således som en trussel mot familien, samfunnets hellige, ukrenkelige grunnenhet. Det å legge til rette for ugifte mødre, for eksempel ved å la dem føde anonymt på sykehus, anses av sosialkonservative islamister som en «oppmuntring til prostitusjon» (Country of Return Information Project 2009).

Sosioøkonomiske forhold for en ugift mor

Enslige kvinner med barn er ingen ensartet gruppe i Algerie. Selv om Landinfo ikke har tilgang til tall på antall kvinneledede husholdninger, er det likevel på det rene at mange kvinner bor alene og forsørger seg selv, enten fordi de er ugift (gjennomsnittlig giftealder i Algerie har økt kraftig de senere årene), eller fordi de er skilt. Likevel er det grunnlag for å si

at i gruppen av enslige kvinner, utgjør ugifte mødre den mest ressursvake profilen (internasjonal tjenestemann; SOS Femmes en détresse, møter i Alger januar 2015).

I en undersøkelse som ble gjennomført av UNICEF i 2006 (som sitert i Tlemçani 2013), fremkom det at de fleste ugifte mødre kommer fra en ressursvak bakgrunn. 74 % av respondentene var arbeidsledige, og 12 % av disse igjen levde i sterk fattigdom og var i praksis bostedsløse. Hele 47 % av de ugifte mødrene var involvert i prostitusjon. Kombinasjonen av fattigdom og sosialt stigma gjør at ugifte mødre fremstår som en spesielt sårbar gruppe i det algeriske samfunnet.³

Ugifte mødre (og enslige kvinner generelt) har i prinsippet samme rettigheter som alle andre til å eie og leie bolig på det private eiendomsmarkedet. I praksis kan hun likevel ha mer begrensede muligheter til å leie enn en familiefar, fordi utleier kan kreve å se familiebok før kontrakt inngås (SOS Femmes en détresse, møte i Alger januar 2015). En ugift mor har ikke rett på familiebok, siden denne kun utstedes når ekteskap er inngått på lovlig vis.

Algerie er et oljeeksporterende land som ligger i High Human Development-kategorien i FNs Human Development Index, sammen med land som Russland, Kina og Tyrkia (UNDP 2014). Myndighetene bruker rundt én tredjedel av statsbudsjettet på ulike sosiale utjevningsordninger, både ikke-målrettede ordninger som subsidier av basisvarer og drivstoff, og målrettede tiltak som tildeling av sosiale boliger. Skolegang, helsetjenester og andre grunnleggende offentlige tjenester er gratis for hele befolkningen, uansett bakgrunn. Ugifte mødre har tilgang til offentlige tjenester og ulike sosiale ordninger på lik linje med andre deler av befolkningen.

Reaksjoner mot kvinner som får barn utenfor ekteskap

Selv om det å få barn utenfor ekteskap ikke er ansett som ønskelig i det algeriske samfunnet, vil reaksjonene en ugift mor vil kunne møte, variere i henhold til hennes sosiale og geografiske miljø, omstendighetene rundt graviditeten, hennes forhold til barnefaren og så videre.

Den viktigste reaksjonen en ugift mor vil møte, er stigmatiserende holdninger fra familie og nærmiljø. Dersom det er kjent for omgivelsene at en kvinne har hatt sex før ekteskapet, eller kvinnen er synlig gravid, vil det moralske omdømmet til kvinnen og hennes familie svekkes. Familien vil tape ansikt og anseelse i sitt nettverk, føle skam og bli baksnakket og latterliggjort i lokalmiljøet. For å unngå at familien taper ansikt, er det vanlig at familien ber kvinnen om å forlate familiehjemmet. Mange kvinner velger selv å forlate familien før graviditeten blir synlig, for å spare familien for et voldsomt anseelsestap, men utsetter seg på den annen side selv for alle farene som et liv som enslig, ressursvak kvinne kan innebære i det algeriske samfunnet (fattigdom, bostedsløshet, manglende sikkerhet og lignende).

Selv om familie og nærmiljø jevnt over reagerer negativt på en graviditet utenfor ekteskap, er det stadig flere familier som aksepterer situasjonen og beskytter kvinnen (SOS Femmes en détresse, møte i Alger januar 2015). Etter hvert som tiden går, vil mange familier gjenoppta

³ Det å få barn før ekteskap får ingen konsekvenser for mannen dersom han ikke påtar seg farskapet. En dommer kan forordne DNA-test for å etablere farskap etter familielovens § 40, men mannen kan nekte å ta blodprøve i medhold av prinsippet om forbud om å krenke individets fysiske integritet, som er nedfelt i Grunnloven (Barraud 2010). Dersom mannen vedkjenner seg farskap, har han de samme juridiske båndene til barnet som dersom barnet var ektefødt (Aldeeb 2009).

kontakten med kvinnen, ofte som følge av megling med hjelp fra en person som familien respekterer, eller en representant for en frivillig organisasjon. En del kvinner vil unnlate å informere familien om barnet frem til hun er økonomisk selvhjulpen. Dersom kvinnen og barnet hennes ikke utgjør noen økonomisk byrde for storfamilien, er forsoning enklere enn dersom kvinnen er økonomisk avhengig av familien.

Reaksjoner mot og holdninger til ugifte mødre vil også være avhengig av omstendighetene rundt graviditeten. Det er for eksempel stor forskjell på en kvinne som får barn med en kjæreste som er godtatt av familien og som siden gifter seg med henne, og en kvinne som får barn med ukjent far eller en kvinne med prostitusjonserfaring. En del kvinner som kommer tilbake til hjemstedet med et barn etter et fravær, forteller omgivelsene at hun har vært religiøst gift, men er blitt forlatt. I slike tilfeller vil omgivelsenes sympati ligge hos kvinnen, og kvinnen vil unngå sosialt stigma som ugift mor (SOS Femmes en détresse, møte i Alger januar 2015).

Kan kvinner som får barn utenfor ekteskap risikere æresdrap?

Æresdrap, det vil si drap som begås i den hensikt å gjenopprette den kollektive æren til en familie eller slekt som oppfatter seg krenket på bakgrunn av at et kvinnelig familiemedlem har forbrutt seg mot rådende normer, er ingen akseptert, kulturell praksis i Algerie (advokat Nadia Ait Zai, e-post september 2013). Slike drap anses som uakseptable og vil bli straffeforfulgt som en forbrytelse. Vold mot kvinner som har brutt normer rundt seksuell atferd, vil i en algerisk sammenheng heller ikke gjenopprette familiens ære i omgivelsenes øyne.

Dette utelukker selvsagt ikke at vold mot kvinner som overskrider etablerte moralske normer forekommer. Vold mot kvinner er svært utbredt i Algerie, og vil også kunne ramme kvinner som har brutt rådende seksual-moralske normer, herunder det å ha seksuelle relasjoner før ekteskap.

Assistanse fra myndighetene

Det finnes sosialsentre i alle fylker (wilaya) i Algerie for personer som av ulike grunner trenger hjelp og assistanse, og som ikke kan få nødvendig hjelp av (stor)familien. Det finnes imidlertid ikke egne, tilrettelagte offentlige sentre for ugifte mødre og barna deres. Denne gruppen må derfor dele hus med andre grupper (internasjonal tjenestemann, møte i Alger januar 2015). Siden disse senterne ikke spesifikt arbeider med kvinner som får barn utenfor ekteskap, har de heller ikke særskilt kompetanse knyttet til arbeid med denne gruppen. Ifølge den frivillige organisasjonen SOS Femmes en détresse (møte i Alger, januar 2015) oppsøker kvinner de statlige senterne kun når de ikke har annet valg.

Ugifte mødre har anledning til å føde anonymt på sykehus i Algerie (Country of Return Information Project 2009; FOREM, møte i Alger januar 2015).

Assistanse fra frivillige organisasjoner

Det finnes en del organisasjoner som arbeider med ugifte mødre og barna deres. De fleste organisasjonene driver primært med juridisk og psykososial rådgivning, mens noen få driver sentre hvor kvinner, med eller uten barn, kan bo over lengre tid.

Respons Algerie: Kvinner som får barn utenfor ekteskap

Organisasjonen SOS Femmes en détresse driver et senter for utsatte kvinner (kvinner som er utsatt for seksuell, fysisk eller psykisk vold og kvinner som får barn utenfor ekteskap). Landinfo fikk en omvisning på senteret under informasjonsinnhentingsreisen i januar 2015. Kvinner som er i en spesielt vanskelig situasjon kan bo på senteret. Her får kvinnen et eget rom til seg og eventuelle medfølgende barn, hjelp til barnepass, mat, helsebehandling og psykososial og juridisk veiledning. Andre kvinner bor privat, men får hjelp fra medarbeidere på senteret til ulike administrative og juridiske spørsmål, veiledning av ulik art og annen ikke-materiell assistanse på dagtid.

Landinfo besøkte også organisasjonen Wassila (møte i Alger, januar 2015), som blant annet tilbyr kartlegging, bearbeiding og rådgivning til kvinner i en vanskelig situasjon, herunder kvinner som venter barn utenfor ekteskap. Organisasjonen tilbyr også juridisk rådgivning og medisinsk assistanse.

Ulike typer institusjoner som arbeider for denne gruppen (juridisk rådgivingsentre, dagsentre eller bosentre) finnes først og fremst i de store byene. Utenfor urbane områder, er tilbudet minimalt.

Værelse i et bosenter for kvinner som får barn utenfor ekteskap og andre utsatte kvinner, drevet av den frivillige organisasjonen SOS Femmes en détresse (Foto: Anne Moseng Knutsen).

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Addi, L. (2005). Femme, famille et lien social en Algérie. I: Thiebaut, A. & Ladier, M. (Red.), *Famille et mutations socio-politiques. L'approche culturaliste à l'épreuve*. Paris: Editions de la Maison des Sciences de l'Homme. Tilgjengelig via <https://halshs.archives-ouvertes.fr/file/index/docid/398641/filename/index.html> [lastet ned 9. mars 2015]
- Aldeeb, S. (2009, 13-14. mars). *Systèmes de l'état civil dans les pays musulmans: Cas de l'Algérie*. Colloque de la Commission internationale de l'état civil (CIEC), 13-14 mars 2009, Strasbourg. Tilgjengelig fra <http://ciec1.org/Etudes/ColloqueCIEC/Colloque60ans/Originaux/7-AldeebFr.pdf> [lastet ned 9. mars 2015]
- Barraud, E. (2010). La filiation légitime à l'épreuve des mutations sociales au Maghreb. *Droits et culture*, 59, 255-282. Tilgjengelig fra <http://droitcultures.revues.org/2118> [lastet ned 9. mars 2015]
- Code de la nationalité algérienne (2005). Tilgjengelig fra http://www.droit.mjustice.dz/code_nation_alger.pdf [lastet ned 9. mars 2015]
- Country of Return Information Project (2009, mai). *Country sheet Algeria*. Brussel: Country of Return Information Project. Tilgjengelig via http://www.ecoi.net/file_upload/470_1258194604_cs-algeria-en.pdf [lastet ned 10. mars 2015]
- Ecotechnics (2010, juli). *Les Algériens et la sexualité. Sondage d'opinion pour le journal Le Temps*. Alger: Ecotechnics. Tilgjengelig fra http://www.ecotechnics-int.com/pdf/les_algeriens_et_la_sexualite_version_finale.pdf [lastet ned 9. mars 2015]
- Landinfo (2013, 4. juni). *Marokko: Forhold for kvinner som får barn utenfor ekteskap*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/2387/1/2387_1.pdf [lastet ned 10. mars 2015]
- Tlemçani, S. (2013, 16. juni). Le mal-être des mères célibataires. *El Watan*. Tilgjengelig via http://www.algeria-watch.org/fr/article/femmes/mal_etre_meres_celibataires.htm [lastet ned 9. mars 2015]
- UNDP, dvs. United Nations Development Programme (2014). *Human Development Reports*. New York: UNDP. Tilgjengelig fra <http://hdr.undp.org/en/countries> [lastet ned 9. mars 2015]

Muntlige kilder

- FOREM, dvs. Fondation nationale pour la promotion de la santé et le développement de la recherche. Møte i Alger januar 2015.
- Internasjonal tjenestemann. Møte i Alger januar 2015.

Respons **Algerie: Kvinner som får barn utenfor ekteskap**

- Réseau Wassila (frivillig organisasjon). Møte i Alger januar 2015.
- SOS Femmes en détresse (frivillig organisasjon). Møte i Alger januar 2015.
- Nadia Ait Zaï, advokat, Centre d'Information et de Documentation sur les Droits de l'Enfant et de la Femme (CIDDEF). Brev uten dato, vedlagt e-post fra Norges ambassade i Alger 29. september 2013.

© Landinfo 2015

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.